

Марта ЗУБКЕВИЧ,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю (081) Право, навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

Юлія КОМАРИНСЬКА

ПРОФІЛЮВАННЯ ЯК ПСИХОЛОГО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ МЕТОД ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ ПРАВОПОРУШНИКА

Останні кілька десятиліть триває безперервний процес розробки такого інструменту розслідування як кримінальне профілювання. Данна концепція аналізу поведінкових особливостей активно використовується правоохоронними органами і стала об'єктом багатьох наукових досліджень. Проте, окрім своєї початкової концепції як методики, яка спрямована на ідентифікацію правопорушника за певними характеристиками, кримінальне профілювання охоплює інші аналітичні заходи – мотиваційні фактори, географічна закономірність, повторюваність кримінальних правопорушень і цей список постійно поповнюється.

Профілювання правопорушника включає у себе аналіз різних аспектів – особистість, психологічні риси, соціальний статус, особливо ознаки вчинення правопорушення, типові знаряддя та різні специфічні деталі.

Існують різні методики профілювання, включаючи:

– географічне профілювання; (метод аналізу, обґрунтований на географічних даних та закономірностях, які були наявні у розташуванні кримінально-протиправних подій. Дієвість географічного профілювання ґрунтується на тому, що для реалізації протиправного задуму у вигляді чергового скоєння правопорушення особа вирушає до місця кримінального правопорушення зі своєї привичної точки дислокації у пошуку підходящої жертви, та вчиняє кримінальне правопорушення там, де її знаходить. Завдяки цьому вдається зробити прогнозування майбутніх правопорушень на основні географічних закономірностей) [1].

– поведінковий аналіз; (вивчення поведінки на основі дій, образу життя, вчинків, реакцій. Це дає зрозуміти певну мотивацію та психологічні риси на основі поведінки);

– психологічне профілювання. (процес, метою якого є визначення особливостей конкретної особистості шляхом спостережень за нею або за рахунок досліджень звітів про її дії) [2].

Кожен з цих підходів має свої особливості та обмеження, але разом вони створюють комплексний підхід до аналізу кримінальної протиправності.

Сам метод профілювання використовується у різних сферах кримінального розслідування – серійні злочини, нерозкриті та складні кримінальні справи. Може служити додатковим інструментом для правоохоронних органів у пошуку та ідентифікації правопорушників чи передбаченні дій і формуванні стратегій.

Найвідомішим американським кримінальним профайлером вважається Джон Дуглас – працівник ФБР, котрий значно вплинув на розвиток методів профілювання. Він один із перших використовував психологічний профілінг для аналізу та ідентифікації серійних вбивць та інших злочинців на основі їхньої діяльності. Завдяки своїм методам успішно визначав типологію особистості злочинця, їх мотиви, слабкі місця, демографічні особливості. Розслідування злочинів Теда Банді (один із найвідоміших серійних вбивць в історії криміналістики) відіграло велику роль у розвитку методів кримінального профілювання. Дж. Дуглас застосував досвід і знання із попередніх досліджень для аналізу поведінки, мотивів та методів дій Теда Банді. Розробив докладний психологічний портрет, враховуючи особистісні риси, способи вчинення вбивств та мотивації даного вбивці. Це неабияк допомогло правоохоронним органам зрозуміти мислення і логіку прогнозування наступних дій Теда Банді, Джеффрі Даумера, Джона Вейна Гейсі, О.Дж. Сімпсона, Тімота Маквея. У всіх цих справах профайлери відіграли ключову роль у розслідуванні та судовому процесі за допомогою консультацій і рекомендацій щодо психологічного портрета вбивць та досягненню справедливого вироку [3].

Можна виділити декілька ключових аспектів профілювання особи-правопорушника, а саме: *психологічні характеристики* (емоційний стан, особливість хаарктеру), *Modus Operandi* (стиль і метод вчинення правопорушення особою), мотиви (чому і що спонукало), *географічна закономірність* (місцезнаходження і пересування, маршрут), *характеристика жертв* (спільні риси, соціальна група) та *професійні навички* (використання певних

професійних знань, аби звузити коло пошуку особи чи її приналежність до певної професії).

Не зважаючи на усе, профайлінг може бути корисним інструментом для розслідування та розгляду кримінальних справ, проте його використання потребує обґрунтованості, достовірності та врахування вимог правової системи. Профайлінг повинен будуватись на об'єктивних даних та методах, що мають наукове підґрунтя. Точність і достовірність мають бути достатніми, аби вважатись доказами у суді і лиш за умови, що це не суперечить закону та правилам пропуску доказів, а значимість дорівнює вимогам справедливості.

Список використаних джерел

1. Rossmo D. K., Velarde L. Geographic profiling analysis: Principles, methods, and applications. S. Chainey & S. Tompson (Eds.). Crime mapping case studies: Practice and research, 2008.

2. R. Lambiotte and M. Kosinski, 'Tracking the Digital Footprints of Personality', Proceedings of the IEEE 102, no. 12 (December 2014): 1934–39, <https://doi.org/10.1109/JPROC.2014.2359054>.

3. Джон Дуглас, Марк Олшейкер. Вбивця сидить навпроти: як у ФБР викривають серійних вбивць та маніяків: Видавництво Клубу клубас, Клаунас, Литва – 232 с, 2016 р.

Каріна ІСЬКОВА,

курсант 101 н.г. навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри тактичної підготовки
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

Євгеній ГУЗЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ ПРАВООХОРОНЦІВ У ВОЄННИЙ ЧАС

Воєнний стан, це період, що пов'язаний із протидією російській агресії, який зобов'язує ретельно підійти до визначення та застосування повноважень Національної поліції, її структурних підрозділів. Згідно ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. до складу поліції відносяться відповідні ланки з певними функціями, а саме: кримінальна поліція, органи досудового розслідування, патрульна поліція, поліція охорони, а також спеціальна поліція та поліція особливого призначення [1, с. 8].